

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

A.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1937:39
JUSTITIEDEPARTEMENTET

S. O. n.
v

B E T Ä N K A N D E

MED FÖRSLAG TILL

KUNGÖRELSE OM KOMMISSIONÄRER HOS ÖVERRÄTTER OCH STADSDOMSTOLAR

AVGIVET AV

*INOM JUSTITIEDEPARTEMENTET
TILLKALLADE SAKKUNNIGA*

S T O C K H O L M

1 9 3 7

Statens offentliga utredningar 1937

Kronologisk förteckning

1. Socialiseringsproblemet. 2. Hushållsräkningens problem och faktorer. Tiden, viij, 173 s. Fl.
2. Socialiseringsidér och socialiseringspraxis i Sovjetunionen. 2. Tiden, viij, 140 s. Fl.
3. Betänkande med förslag till revision av förvarings- och interneringslagarna m. m. Marcus. 96 s. Ju.
4. Statslotterikutredningen. Betänkande med förslag rörande svenskt penninglotteri. Hæggström. 177 s. H.
5. Betänkande med förslag till lagstiftning angående särskilda husbehovsskogar i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker m. m. Marcus. 98 s. 1 karta. Jo.
6. Yttrande i abortfrågan. Marcus. 56 s. S.
7. 1934 års nämnd för städningsutredning. Betänkande med speciella beräkningar och förslag rörande ersättningarna för städningsarbete inom vissa statliga ämbetslokaler i Stockholm m. m. Marcus. 54 s. Fl.
8. Betänkande med förslag angående den statsunderstödda vattenavlednings- och avdöningsverksamheten samt därmed sammanhängande spörsmål. Hæggström. 275 s. 3 bil. Jo.
9. Utredning rörande jordbrukets läge i Norrland med vissa förslag till åtgärder till förbättrande av den norrländska jordbrukarbefolkningens ekonomiska ställning. Marcus. 145 s. Jo.
10. Betänkande med förslag angående rätt till fiske i Väner, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. 1. Lagförslag och motiv. Marcus. 530 s. Jo.
11. Betänkande med förslag angående rätt till fiske i Väner, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. 2. Kartbilagor. Väner och Hjälmaren Marcus. 4 s. 17 kartor. Jo.
12. Arbetslöshetsundersökningen den 31 juli 1936. Beckman. 196 s. 1 karta. S.
13. Lagberedningens förslag till lag om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser m. m. Norstedt. 175 s. Ju.
14. Betänkande med förslag till vissa lagstiftningsåtgärder till motverkande av överdriven skuldsättning inom jordbruket. Marcus. 303 s. Jo.
15. Utredning med förslag till vissa åtgärder för trafiksäkerhetens höjande vid korsningar i samma plan mellan järnväg och väg samt järnvägarnas beredande av bidrag av automobilskattemedel till säkerhetsanordningarna vid dylika korsningar. Hæggström. 107 s. K.
16. Hembiträdesutredningens betänkande. 1. Betänkande och förslag i fråga om utbildning av hembiträden. Beckman. 202 s. S.
17. Betänkande angående vissa med frivillig anskaffning av luftvärnsmateriel sammanhängande frågor. Beckman. 48 s. Fö.
18. Promemoria angående grunderna för en reform av lagstiftningen om rätt till litterära och musikaliska verk. Norstedt. 67 s. Ju.
19. Betänkande med förslag till åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreatur. Idun. 81 s. Jo.
20. Utredning angående de rättsbildade domsagobiträdernas anställnings- och avlöningsförhållanden. Norstedt. 54 s. Ju.
21. Betänkande med förslag till lag om minimilöner för lantarbetare. Beckman. 214 s. Jo.
22. Efterskrift till "Kyrkogodset i Skåne, Halland och Blekinge under dansk tid". Av E. Schalling. Marcus. 66 s. E.
23. Betänkande angående pensionsstyrelsens invaliditetsföreybyggande verksamhet. Beckman. 146 s. S.
24. Förslag till ändrad lagstiftning om sammanträffande av brott jämte motiv. Norstedt. 132 s. Ju.
25. Utredning rörande flottans fartygstyper m. m. Norstedt. 232 s. Fö.
26. Betänkande med utredning och förslag rörande beredskapsarbeten. Beckman. 221 s. S.
27. Betänkande med förslag till lönereglering för lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor. Norstedt. 122 s. Fl.
28. Betänkande med förslag till lag om skyddskoppypning m. m. Beckman. (2), 482 s. 1 karta. S.
29. Betänkande med förslag till lag om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna m. m. Marcus. 246 s. 2 kartor. Jo.
30. Redogörelse för inventering av odlingsjord å kronoparkerna nedanför odlingsgränsen i de två nordligaste Norrlandslänen ävensom för vissa andra uppdrag. Kihlström. 82 s. Jo.
31. Betänkande med förslag angående inrättande av ett statens institut för folkhälsan. Beckman. 78 s. 3 bil. S.
32. 1936 års lönekommitté. Betänkande med utredning och förslag angående dyrtorsgrupperingen. Marcus. 178 s. Fl.
33. Betänkande med förslag angående den fasta lantbruksundervisningens ordnande. Marcus. 270 s. Jo.
34. Betänkande med förslag till åtgärder för förbättrande av de blindas och de dövs tummas arbetsförhållanden och förvärvsmöjligheter. Beckman. 122 s. S.
35. Betänkande med förslag till lagstiftning om grundvatten m. m. Norstedt. 145 s. Ju.
36. Universitetsberedningen. Utredning i fråga om universitetens verksamhet och organisation. Hæggström. vj, 210 s. E.
37. Efterlämnade anteckningar till förberedande utkast till strafflag. Av J. C. W. Thyren. Lund, Berlin. 202 s. Ju.
38. Betänkande med förslag till lag om villkorlig dom m. m. Marcus. 147 s. Ju.
39. Betänkande med förslag till kungörelse om kommissionärer hos överrätter och stadsdomstolar. Norstedt. 32 s. Ju.

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgavs utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1937: 39
JUSTITIEDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

MED FÖRSLAG TILL

KUNGÖRELSE OM KOMMISSIONÄRER HOS ÖVERRÄTTER OCH STADSDOMSTOLAR

AVGIVET AV

*INOM JUSTITIEDEPARTEMENTET
TILLKALLADE SAKKUNNIGA*

STOCKHOLM 1937

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

BTÄNKANDE

AF

KUNGÖRELSE OM KOMMISSIONÄRE

ÖFVER RÄTTEN OCH

STADSOMSTÖLAN

AF

OM JURISTISKA INSTITUTET

AF

STENHOLM

STENHOLM & SÖNER

1887

1887

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet.

Genom beslut den 28 maj 1937 har herr Statsrådet jämlikt nådigt bemyndigande samma dag tillkallat ordföranden i nedre justitierevisionen, revisionssekreteraren Gösta Siljeström, ordförande, magistratssekreteraren Hilarion Wistrand och hovrättssekreteraren Nils Piehl att såsom sakkunniga inom justitiedepartementet verkställa utredning rörande frågan om inrättande av kommissionärer i hovrätt, nedre justitierevisionen samt rådhusrätt.

Efter fullgjort uppdrag få de sakkunniga vördsamt överlämna betänkande med förslag till kungörelse om kommissionärer hos överrätter och stadsdomstolar.

Stockholm den 12 november 1937.

GÖSTA SILJESTRÖM.

W. HILARION WISTRAND.

NILS R. PIEHL.

Spörsmålet om beredande åt den rättssökande allmänheten av lätnader vid ingivande av handlingar till domstolar och administrativa myndigheter eller om tillhandagående åt allmänheten med anskaffande av bevis och utredningar från offentliga organ har vid skilda tillfällen varit föremål för statsmakternas övervägande. Genom författningar, som utfärdats vid olika tider och i växlande sammanhang, ha också bestämmelser meddelats rörande anställande hos vissa myndigheter av kommissionär med skyldighet att under tjänstemannaansvar tillhandagå den, som därom framställer begäran, i ärenden, som falla inom myndighetens verksamhetsområde.

I. Kommissionärer hos förvaltningsmyndigheter.

I anledning av en riksdagens skrivelse i sammanhang med antagande av nya utsökningsslagen utfärdades kungörelsen den 12 juli 1878 (nr 24 s. 23) angående anställande av särskilt förordnade personer för att tillhandagå med ingivande och uttagande av handlingar hos överexekutor. I kungörelsen stadgades, att av överexekutor skulle förordnas en eller flera skickliga män med tjänsteåliggande att, då de därom anlitades, mot ersättning tillhandagå parter med handlingars ingivande till överexekutor samt uttagande och avsändande av överexekutors beslut och utslag. Denna kungörelse ersattes sedermera av kungörelsen den 28 maj 1886 (nr 42 s. 1) angående anställande av kommissionärer hos statsdepartement och vissa ämbetsverk med flera myndigheter. Enligt sistnämnda kungörelse skulle hos varje statsdepartement med undantag av utrikesdepartementet ävensom hos vissa andra angivna myndigheter, däribland överexekutor, vara förordnad en lämplig person med benämning kommissionär att under tjänstemannaansvar tillhandagå den, som honom muntligen eller skriftligen därom anlitade, med ingivande av handlingar, med uttagande och översändande av utslag samt andra beslut och handlingar, med underrättelse om dag, då beslut efter anslag utfärdades, ävensom med meddelande om andra förhållanden, angående vilka allmänheten ägde erhålla upplysning av den, som hos myndigheten vore satt att mottaga inkommande handlingar.

Efter verkställd omarbetning av 1886 års kungörelse utfärdades den 30 juni 1933 (nr 477) ny kungörelse angående kommissionärer hos statens för-

valtningsmyndigheter. Enligt denna kungörelse, som ännu är i tillämpning, skall kommissionär med åliggande att under tjänstemannaansvar tillhandtagå den, som anlitar honom, i de avseenden kungörelsen bestämmer vara anställd hos ett stort antal angivna myndigheter, däribland hos överexekutor; och äger Kungl. Maj:t på framställning förordna, att även hos andra myndigheter skall anställas kommissionär, i vilket fall kungörelsen skall äga tillämpning.

Dylik kommissionär är skyldig att för annans räkning åtaga sig uppdrag:

1. att till den myndighet, där han är anställd, ingiva ansökningar och andra handlingar, att hos myndigheten uttaga och översända expeditioner och ingivna handlingar, att till myndigheten inbetala medel samt att hos myndigheten utkvittera och översända medel;

2. att hos myndigheten anskaffa och översända avskrifter, bevis och andra handlingar;

3. att ombesörja sådan komplettering av handlingar i mål eller ärende, som ej är av beskaffenhet att påkalla särskild utredning och ej heller eljest är av tidsödande art;

4. att föranstalta om delgivning och därmed jämförlig åtgärd i mål eller ärende, som är anhängigt hos myndigheten;

5. att underrätta om innehållet i av myndigheten utfärdad föreläggande, om dag, då beslut av myndigheten meddelas, och om fortgången i övrigt av mål eller ärende, som är anhängigt hos myndigheten, samt att eljest från diaries, koncept eller andra hos myndigheten förvarade, för allmänheten tillgängliga handlingar lämna uppgift, som det icke enligt lag eller författning tillkommer myndigheten eller där anställd tjänsteman att expediera;

6. att uppsätta anmälningar, ansökningar och andra handlingar, som skola ingivas till myndigheten eller komma till användning i där anhängigt mål eller ärende;

7. att på grundval av hos myndigheten förvarade, för allmänheten tillgängliga handlingar verkställa utredningar; samt

8. att eljest med råd och anvisningar eller på annat sätt biträda i frågor, som beröra myndighetens verksamhetsområde.

Kommissionären är dock ej skyldig att åtaga sig uppdrag, som omförmäles under 6, 7 eller 8, där uppdragets utförande skulle kräva särskild sakkunskap eller är av vidlyftig beskaffenhet. Utan myndighetens medgivande må kommissionären icke åtaga sig uppdrag, som nyss sagts, i frågor, vilka beröra parter med sinsemellan stridiga intressen. Kommissionären må ej i något fall åtaga sig uppdrag att annorledes än genom vederbörande tjänsteman anskaffa avskrifter eller kopior hos myndigheten.

I fråga om kommissionärsverksamhet hos förvaltningsmyndigheter förefinnes alltså en rättslig reglering med vidsträckt tillämplighet.

II. Kommissionärer hos vissa domstolar.

Vad angår domstolarna hava föreskrifter rörande kommissionärsverksamhet meddelats endast i begränsad omfattning.

I samband med lagen den 10 maj 1901 om inteckning i fartyg, enligt vilken lag dylik inteckning skall sökas hos Stockholms rådhusrätt, utfärdades kungörelsen den 1 november 1901 (nr 79 s. 12) om anställande hos Stockholms rådstuvurätt av kommissionär för ärenden angående inteckning i fartyg. Enligt kungörelsen åligger det kommissionären att under tjänstemannaansvar tillhandagå dem, som honom skriftligen eller muntligen därom anlita, med ingivande till rådhusrätten av ansökningar och andra handlingar i ärenden angående inteckning i fartyg, med uttagande och översändande av protokoll och ingivna handlingar i dylika ärenden samt med anskaffande och översändande av gravationsbevis rörande fartyg.

I ett av tillkallade sakkunniga den 31 juli 1917 avlämnat utkast till stadga med vissa föreskrifter angående domsagornas förvaltning upptogs bestämmelser angående domsagas kansli och om handlingars ingivande till domaren och om kommissionär. I motiven till utkastet heter det:

Oberoende av kanslis inrättande föreslås bestämmelse om rätt för allmänheten att till domaren avlämna sådana till småprotokollen hörande handlingar, som enligt lag skola hos rätten ingivas, med skyldighet för domaren att sedermera föredraga dessa inför rätten. I sammanhang härmed synes i varje domsaga för allmänhetens tillhandagående med handlingars ingivande samt expeditioners uttagande och översändande med mera böra anställas en kommissionär enligt i huvudsak de bestämmelser, som gälla för kommissionärer hos Stockholms rådhusrätt för ärenden angående inteckning i fartyg.

I enlighet med detta förslag upptogs i stadgan den 20 juni 1918 (nr 412) med vissa föreskrifter angående domsagornas förvaltning föreskrifter rörande kommissionärer. Dessa föreskrifter återfinnas i huvudsak oförändrade i nu gällande domsagostadga av den 26 maj 1933 (nr 309). I 29 § sistnämnda stadga föreskrives sålunda, att i varje domsaga skall finnas anställd en kommissionär med åliggande att under tjänstemannaansvar tillhandagå dem, som muntligen eller skriftligen därom framställa begäran, med ingivande till domaren av ansökningar och andra handlingar, med uttagande och översändande av expeditioner och ingivna handlingar samt med anskaffande och översändande av avskrifter och bevis. Vidare heter det i samma paragraf, att om rättssökande hos rätten eller domaren begärt att få viss expedition sig tillsänd med posten, skall expeditionens uttagande och översändande ske genom kommissionären. Därjämte meddelas i 28 § i stadgan bestämmelser angående rätt för sökande att å domsagas kansli avlämna till småprotokollen hörande ansökningshandlingar med skyldighet för domaren att sedermera företaga ärendet till vederbörlig behandling å rättegångs- eller inskrivningsdag.

Slutligen har i stadgan den 9 december 1932 (nr 565) angående tjänstgöringen vid vattendomstolarna, vilken stadga ersatt tidigare gällande stadga av den 6 december 1918, föreskrivits, att vid vattendomstol skall finnas en kommissionär. Denne har i huvudsak enahanda åligganden, som gälla i fråga om domsagokommissionär, dock att kommissionär hos vattendomstol äger rätt att ingiva handlingar och ansökningar icke blott såsom fallet är med domsagokommissionär till domaren utan jämväl till domstolen, varjämte han är skyldig att tillhandagå med meddelande av underrättelser angående mål och ärenden.

III. Rätt att med posten insända handlingar.

Utöver i det föregående angivna bestämmelser finnas inga föreskrifter angående kommissionärsverksamhet vid domstolarna. I detta sammanhang torde emellertid böra påpekas vissa stadganden, som ha till syfte att underlätta allmänhetens kommunikation med domstolarna. I vissa fall må nämligen handling insändas till domstol med posten. Sålunda stadgas i 14 kap. 9 § vattenlagen, att där enligt stadgande i vattenlagen handling skall ingivas till vattendomstol eller vattenrättsdomare, den i stället må på vederbörande parts eget ansvar i betalt brev insändas med posten. Motsvarande stadgande gäller enligt 16 § lagen den 11 juni 1920 om vad vid anläggande av järnväg eller spårväg bör iakttagas till tryggnad av närliggande marks torrläggning i fråga om ingivande av handlingar till vattenrättsdomaren i ärenden enligt samma lag. Vidare heter det i 21 kap. 14 § jorddelningslagen, att där enligt denna lag föreskrives, att besvär i jorddelningsmål skola till ägodelningsdomaren ingivas, stånde klaganden öppet att på eget äventyr i betalt brev med posten insända besvären så tidigt, att de komma ägodelningsdomaren tillhanda inom utgången av den för talans fullföljande för varje särskilt fall stadgade tid. Detta stadgande äger tillämpning bland annat å besvär i ägodelningsmål hos överrätterna. Jämlikt 204 § konkurslagen är vidare part tillåtet att med posten insända vissa angivna handlingar i konkursmål. I besvärsmål, anhängiga i överrätt, må ock förklaring insändas med posten. Slutligen gälla särskilda bestämmelser angående rätt för häktad person eller person, som intagits i allmän uppfostringsanstalt eller i avbidan på sådant intagande hålles i förvar, att ingiva till högre rätt ställda besvär eller annan inlägga till länsstyrelse, tillsyningsman vid häkte eller föreståndare vid nyssnämnda anstalt. Även i avseende å Gotland gälla särskilda regler för underlättande av bevakande av mål i överrätt.

IV. Tidigare förslag.

A. Utredning av f. d. hovrättsrådet G. Lilienberg.

Frågan om kommissionärsverksamheten behandlades i ett av f. d. hovrättsrådet G. Lilienberg den 31 december 1920 avlämnat betänkande angående rätt att med allmänna posten till offentlig myndighet insända handlingar med mera. Den av Lilienberg verkställda utredningen hade tillkommit i anledning av riksdagens skrivelse den 31 mars 1920 (nr 91), däri anhållits om åvägabringande av utredning i fråga om beredande av lättnad åt den rättssökande allmänheten vid handlingars ingivande till offentlig myndighet jämte i samband därmed stående spörsmål.

Det Lilienbergska betänkandet upptog dels förslag till förordning angående rätt att med allmänna posten till offentlig myndighet insända handlingar med mera dels ock förslag till kungörelse angående anställande av kommissionär hos rådhusrätt, magistrat och stadsstyrelse. Enligt 1 § 1 mom. förslaget till förordning finge ansökning eller annan handling, där ej i förordningen annorlunda bestämdes, i mål eller ärende av part på eget äventyr till stats- eller kommunalmyndighet eller befattningshavare i statens eller kommuns tjänst insändas med allmänna posten. I 2 mom. samma paragraf föreskrevs emellertid, bland annat, att i fråga om mål eller ärende, som handlades vid allmän underrätt, polisdомstol, poliskammare, ägodelnings- eller ägoskillnadsrätt, vattendomstol, krigsrätt eller konsularrätt eller av domare eller annan ledamot av myndighet, som nu sagts, eller som anhängiggjordes i hovrätt eller i nedre justitierevisionen, så ock i fråga om annat mål eller ärende, däri talan finge i hovrätt eller nedre justitierevisionen fullföljas, skulle stadgandet i 1 mom. ej äga tillämpning utan skulle vad i förevarande hänseende tillförene gällde lända till efterrättelse; dock att vad nu sagts ej avsåge mål eller ärende hos överexekutor eller mål, däri talan i nedre justitierevisionen fullföljdes mot beslut av länsstyrelse. Jämlikt 2 § ägde part i ärende vid allmän underrätt även i fall, för vilket så ej redan vore tillförene stadgat, att ingiva handling, varigenom ärendet skulle anhängiggöras, och därvid fogade bilagor, vid underrätt å landet till domaren och vid rådhusrätt till den, som vore satt att handlingar av sådant slag från allmänheten mottaga, med skyldighet för denne att därefter verkställa föredragning av handlingen inför rätten. I fråga om handling, som eljest skulle i ärende vid allmän underrätt ingivas, skulle vad nu sagts äga motsvarande tillämpning, där ej rätten för särskilt fall annorlunda förordnade. Kungörelsen upptog i 1 § stadgande, att kommissionär med åliggande att under tjänstemannaansvar tillhandagå den, som muntligen eller skriftligen därom framställde begäran, med ingivande av handlingar, med uttagande och översändande av expeditioner och ingivna handlingar, med anskaffande och översändande av avskrifter och bevis samt med meddelande av underrättelser angående mål och ärenden skulle vara förordnad hos rådhusrätt, magistrat och stadssty-

relse. Vidare föreskrevs, att vissa bestämmelser i domsagostadgan skulle äga motsvarande tillämpning i fråga om myndighet och kommissionär, som i kungörelsen avsåges.

Lilienberg anmärkte till en början, att rätt att använda befordran med posten i vissa fall ej tillkomme part, och anförde härom:

Att dylik rätt ej tillkomme part berodde i olika fall på olika omständigheter. I vissa fall vore anledningen att söka däri att nämnda befordringssätt, under för handen varande förhållanden i avseende å rättegångsordningen, på grund av sakens natur ej lämpligen borde komma till användning. Uppenbart torde sålunda t. ex. vara, att det ej med skäl borde under nuvarande rättegångsordning ifrågakomma, att i de fall, då part i rättegång hade att själv eller genom ombud iakttaga inställelse vid domstol, medgiva honom rätt att med posten till domstolen insända handling, som han ville i rättegången åberopa. I vissa andra fall, då sakens natur väl ej kunde anses lägga hinder i vägen för insändande av handling med posten, hade rätt därtill funnits ej böra medgivas på grund av vikten av det mål eller ärende, däri handlingen skulle åberopas. I dylika fall torde det ej ansetts överensstämma med rättssäkerhetens krav att avstå från den garanti mot missbruk, som fordran på en handlings ingivande av parten själv eller av annan för hans räkning måste anses innebära. Handlingar av dylik art vore exempelvis konkursansökning, besvärsskrift i allmän överrätt m. fl.

I motiven till förslaget till förordning yttrade Lilienberg vidare:

Vad de allmänna underdomstolarna och de ärenden, som genom ansökning eller annorledes komme under deras behandling, anginge, torde vissa av samma ärenden, såsom till exempel ärenden angående avträdande av egendom till konkurs, få anses vara av den vikt, att rätt att med posten till domaren eller rätten insända handling, varigenom dylikt ärende anhängiggjordes, ej borde medgivas. I övrigt finge beträffande ärenden vid allmän underdomstol erinras om den i domsagostadgan sökande medgivna rätten att i ärende, som omförmäldes i kungl. förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, in-teckningar och andra ärenden, hos domaren avlämna sina ansökningshandlingar med skyldighet för honom att föredraga dem inför rätten. Rätt att med posten insända handlingarna till domaren med enahanda skyldighet för honom, som nyss nämnts, tillkomme sökanden ej. Anledningen till att dylik rätt ej tillerkänts torde vara att söka bland annat däri att ansökningshandlingar, som avlämnades till domaren, ofta, enligt vad erfarenheten gäve vid handen, erfordrade komplettering och att sådan givetvis av domaren under hand åstadkommes med mindre omgång, om underrättelse om britten kunde meddelas den, som inlämnade ansökningen. Till kommissionären i domsagan kunde sökanden däremot med posten insända sina handlingar med uppdrag åt denne att ingiva dem till domaren. De skäl, som föranlett, att sökanden ej berättigats att i sist berörda fall till domaren med posten insända sina handlingar, syntes äga i stort sett giltighet beträffande övriga ärenden vid allmän underrätt å landet och även i avseende å dylika ärenden vid allmän underrätt i stad. I 2 § av förevarande förslag föresloges emellertid, att enahanda rätt, som enligt domsagostadgan tillkomme sökande att i vissa ärenden till domaren avlämna sina ansökningshandlingar, skulle medgivas sökande i övriga ärenden vid allmän underrätt å landet, samt att nu avsedda förfarande skulle komma till tillämpning jämväl vid allmän underrätt i stad. Om, på sätt under 2 § jämväl föresloges, vad i nyss berörda hänseende föreslagits rörande handling, varigenom ärende anhängiggjordes, utsträcktes att gälla jämväl handling, som under handläggning av ärendet skulle däri ingivas, och kommissionär anställdes även vid allmän underrätt i stad, torde allmänhetens krav på lättnader i avseende å handlingars ingivande i ärenden vid allmän underdomstol få anses skäligen tillgodosedda.

Beträffande handläggningen av tvistemål eller brottmål vid allmän underrätt torde skälen för att därutinnan ej i detta sammanhang borde i nuvarande rättegångsordning vidtagas någon ändring i förevarande hänseende ej behöva närmare utvecklas. Frågan om i detta avseende borde beredas den rättssökande allmänheten någon avsevärd lättnad syntes utgöra ett ämne av den omfattning, att det lämpligen borde upptagas till avgörande endast i sammanhang med den allmänna processreformen.

Vad anginge mål och ärenden, som från allmän underrätt fullföljdes i hovrätt och därifrån till nedre justitierevisionen, skulle i vademål och mål, som fullföljdes genom revisionsansökning, den, som fullföljde talan, ävensom motparten, där han ville i målet varda hörd, inställa sig själv eller genom fullmäktig och ingiva inlaga. Berättigande för part att i dylikt mål med posten insända sina handlingar skulle innebära ett upphävande av berörda hittills gällande förfarande. Jämväl frågan om en så ingripande omläggning av en sedan gammalt gällande rättegångsordning syntes böra företagas till behandling allenast i sammanhang med den allmänna processreformen. Detsamma torde ock gälla mål och ärenden, som i hovrätt omedelbart anhängiggjordes.

Vidkommande besvärsmål, som från allmän underrätt fullföljdes i hovrätt och därifrån till nedre justitierevisionen, gällde, att besvären skulle av enskild part till vederbörande myndighet ingivas. Den klagande behövde däremot ej själv iakttaga inställelse, utan kunde genom annan, utan att fullmakt därför erfordrades, ingiva besvärshandlingarna. Motparten ägde att med posten insända sin förklaring. Rätten härtill infördes genom lagen den 14 juni 1901 om ändring i vissa delar av rättegångsbalken. Mot ändringen i denna del framställdes emellertid inom högsta domstolen anmärkning vid granskning av det till grund för propositionen i ämnet utarbetade förslaget. Högsta domstolen anmärkte i detta hänseende, att det vore mindre lämpligt att i vanliga rättegångsmål part medgäves att genom allmänna posten meddela sig med domstolen, och hemställde därför, att bestämmelsen om rätt att på dylikt sätt insända förklaring måtte utgå. — — — Vid genomförande av reformen år 1901 av rättegångsförfarandet hade det sålunda ej varit fråga om att i besvärsmål medgiva klagande rätt att med posten insända sina besvärshandlingar. Givetvis kunde skäl anföras för meddelande av ett stadgande i dylik riktning i likhet med vad fallet vore i fråga om administrativa besvärsmål. Då rätt att med posten insända besvär kunnat, utan att rättssäkerheten äventyrades, medgivas i sistnämnda mål, torde ur denna synpunkt betänkligheter ej heller möta mot inrymmande av enahanda rätt i avseende å besvärsmålen i hovrätt eller nedre justitierevisionen. Mot en dylik anordning syntes dock betänkligheter göra sig gällande i andra hänseenden. — — — För anställande av kommissionär hos hovrätt eller nedre justitierevisionen med samma åligganden och befogenheter som kommissionär hos administrativ myndighet talade skäl av enahanda art som i fråga om myndighet av sistnämnda slag. Men å andra sidan gjorde sig däremot gällande betänkligheter i vissa särskilda avseenden. Som nämnts, erfordrades nämligen i vissa mål i hovrätt eller i nedre justitierevisionen, så framt handling skulle ingivas av annan än part, fullmakt därtill. Kommissionär vore i denna sin egenskap ej behörig att i dylika mål ingiva handlingar. Anlitades han i sådant mål om att, under åberopande av en handlingarna bifogad fullmakt, ingiva desamma, vore det ej längre fråga om ett kommissionärskap med skyldighet allenast att ingiva handlingar utan om ett fullmäktigskap med alla därav följande konsekvenser. Någon skyldighet för kommissionär att åtaga sig ett dylikt fullmäktigskap torde uppenbarligen ej kunna stadgas. För allmänheten torde nu antydda skillnad ej alltid komma att stå klar. Till följd härav torde fall kunna inträffa, då part ansåge sig genom insändande till kommissionär av handlingarna i målet jämte fullmakt hava vidtagit för fullföljd av talan erforderliga åtgärder och ej behöva ingå på undersökning av huruvida kommissionären kunde och vore villig åtaga sig fullmäktigskapet. Anställandet av kommis-

sionär hos hovrätt eller nedre justitierevisionen med allmän befogenhet att tillhandagå med ingivande av handlingar torde sålunda kunna befaras under nuvarande rättegångsordning föranleda misstag från parts sida, vilka kunde medföra fara för förlust av hans talan. Nu antydda betänkligheter torde ej undanröjas genom begränsning av kommissionärens befogenhet att ingiva handlingar till att avse allenast besvärsmål.

I övrigt förklarade Lilienberg, att de skäl, som föranlett tillsättande av kommissionärer vid domsagorna och vattendomstolarna samt hos Stockholms rådhusrätt ävensom hos de flesta statsdepartement, ett flertal centrala ämbetsverk samt hos länsstyrelse och annan överexekutor, syntes äga motsvarande tillämpning beträffande rådhusrätt, magistrat och stadsstyrelse. Trots att ortsförhållandena gjorde behovet av kommissionär vid dessa myndigheter mindre kännbart, torde dock, enligt Lilienbergs mening, en sådan funktionär vid dem merendels vara av beaktansvärd nytta.

Lilienbergs utredning har icke föranlett någon åtgärd, så vitt angår domstolsväsendet.

B. Utredning av landskamreraren K. A. Gislén.

I ett av landskamreraren K. A. Gislén inom socialdepartementet avgivet betänkande (Statens offentliga utredningar 1927: 21), vilket ligger till grund för gällande kungörelse angående kommissionärer hos förvaltningsmyndigheter, ha även till behandling upptagits åtskilliga frågor, som äro av betydelse jämväl för spörsmålet om anordnande av kommissionärsverksamhet vid domstolarna. Den av Gislén verkställda utredningen var bland annat föranledd av en framställning från riksdagen i skrivelse den 12 maj 1925 (nr 158), däri riksdagen anför, att det måste anses önskvärt, att gällande föreskrifter rörande kommissionärer vid ämbetsverken omarbetades med hänsyn till dåmera inträdda förhållanden, samt att åt föreskrifterna borde givas ett i så måtto utsträckt tillämplighetsområde, att därunder innefattades i möjligaste mån samtliga fall, där allmänheten hänvände sig till en hos viss myndighet anställd kommissionär i avsikt att erhålla biträde med ärende, som fölle under myndighetens verksamhetsområde.

Sedermera hade statsrevisorerna till 1926 års riksdag anmält, att vid undersökning funnits fall, där missbruk vid debitering av kommissionärsarvoden ägt rum, och tillika uttalat, att det syntes kunna sättas i fråga, om icke en sådan omläggning av kommissionärskapet borde äga rum, att kommissionärsfunktionerna inom vederbörande verk pålades någon eller några befattningshavare inom verket såsom en del av deras ordinarie tjänsteåligganden men utan rätt att härför utöver vanliga löneförmåner uppbära någon gottgörelse av parterna. I stället borde fastställas vissa efter ärendenas beskaffenhet anpassade avgifter, vilka eventuellt i form av stämpelavgifter skulle ingå till statsverket.

I sitt betänkande tog Gislén först ställning till spörsmålet, i vad mån kommissionärsåliggandena kunde utsträckas till att omfatta samtliga de fall, där

allmänheten hänvände sig till en hos viss myndighet anställd kommissionär i avsikt att erhålla biträde med ärende, som fölle under myndighetens verksamhetsområde. Härom yttrade han bland annat, att då kommissionär vid fullgörandet av sina åligganden vore underkastad tjänstemannaansvar, torde tillämplighetsområdet för ifrågavarande föreskrifter icke kunna utsträckas längre än till sådana fall av hänvändelse från allmänheten, där den påkallade åtgärden kunde åläggas kommissionären under dylikt ansvar. Att på enkelt och tillfredsställande sätt avgränsa de uppdrag, som borde anses vara av beskaffenhet att icke kunna lämpligen åläggas kommissionär under tjänstemannaansvar, funne Gislén erbjuda svårigheter. I princip syntes inga andra uppdrag behöva undantagas från kommissionärsåliggandena än sådana, som vore eller måste betraktas såsom ombudsmannauppdrag i mera inskränkt betydelse. Av praktiska skäl måste emellertid enligt Gisléns mening även en del andra göromål frånskiljas. Kommissionärskapet borde sålunda i huvudsak icke omfatta annat än rena expeditionsåtgärder samt lämnande av råd och upplysningar rörande ärendes formella behandling eller i övrigt av så enkel beskaffenhet, att de kunde lämnas av någon hos myndigheten anställd tjänsteman utan juridisk utbildning.

Gislén upptog även till behandling frågan huruvida kommissionärskapet lämpligen kunde överflyttas på en eller flera tjänstemän hos vederbörande myndighet såsom ett tjänsteåliggande. Härutinnan anförde Gislén bland annat:

Det hade påståtts, att kommissionärsgöromålen vid deras förändring till ett statsavlönat tjänsteåliggande icke skulle komma att utföras med samma intresse och raskhet, som om de verkställdes mot särskilt kommissionärsarvode. Även om det låge en viss sanning i detta påstående, torde denna anmärkning dock vara av ringa betydelse. I flertalet fall och sedan den nya ordningen fungerat någon tid, skulle säkerligen ingen befogad anmärkning kunna göras mot tjänstemännens sätt att sköta kommissionärsgöromålen. Skulle man med uppdragens skyndsammare behandling åsyfta de fall, då kommissionär genom påverkan åstadkomme, att ett åt honom överlämnat ärende genom snabbare expedition eller eljest erhöle en mera gynnad ställning än andra ärenden, vore det en fördel, om en sådan mindre tillfredsställande tingens ordning kunde genom reformen undanröjas.

En allvarigare invändning mot reformen låge i anmärkningen, att dess genomförande skulle kräva ökning hos vederbörande myndigheter av såväl arbetskrafter som expeditionskostnader och att statsverkets härav föranledda kostnader icke skulle täckas av avgifterna för kommissionärsgöromålens utförande.

I de fall, där kommissionärsgöromålen icke för närvarande vore flera, än att de helt eller till större delen kunde av kommissionären utföras å den för honom såsom tjänsteman fastställda tjänstgöringstiden, torde anmärkningen visserligen kunna anses obefogad, ty i dessa fall skulle ökningen av arbetskrafter och expeditionskostnader bli ytterst obetydlig och fördenskull avgifterna för kommissionärsgöromålens utförande säkerligen, åtminstone i genomsnitt, lämna överskott. Men annorlunda ställde sig saken i de övriga till antalet mycket övervägande fall, där kommissionärsgöromålen nu vore så omfattande, att för deras utförande kommissionären i huvudsak använde annan tid än den för honom såsom tjänsteman bestämda tjänstgöringstiden eller till och med behövde anlita biträde.

I ett den 17 december 1936 avgivet betänkande med förslag angående länsstyrelsernas organisation jämte därmed sammanhängande spörsmål

(Statens offentliga utredningar 1936:56) framhöllo utredningsmännen, att de skäl, som av Gislén anförts mot förändring av kommissionärskapet till ett tjänsteåliggande, syntes fortfarande äga giltighet. Kommissionären måste betraktas såsom förmedlare mellan allmänheten och länsstyrelsen. Kommissionärsuppdragen kunde därför näppeligen anförtröas tjänsteman att i tjänsten utföras. Underlåtenhet att ordentligt fullgöra ett uppdrag med därav föranledd rättsförlust skulle, därest så skedde, kunna medföra ersättningsskyldighet för staten. Utredningsmännen ansågo det icke lämpligt, att juridiskt utbildade tjänstemän förordnades till kommissionärer, enär, om sådan tjänsteman förordnades, det skulle kunna inträffa, att denne vid avgörande av ett ärende, som rätteligen ankomme på hans föredragning, icke kunde anses fullt opartisk att deltaga i ärendets avgörande.

C. 1935 års riksdag.

I anledning av motion (nr 219/I) har 1935 års riksdag i skrivelse den 7 juni 1935 (nr 308) anhållit om åtgärder för författningsmässigt ordnande av kommissionärsverksamhet vid rikets överdomstolar och städernas rättsväsen.

Första kammarens andra tillfälliga utskott, som låtit verkställa utredning i ämnet, har i utlåtande (nr 5) över motionen framhållit, att av utredningen syntes framgå att behovet av kommissionärer vid rikets överdomstolar och rådhusrätter, åtminstone i större och medelstora städer, visat sig så påtagligt, att kommissionärsverksamhet som regel i en eller annan form redan anordnats. Utskottet anförde vidare:

Att därav följt betydande olikformighet torde ligga i öppen dag. Å andra sidan hade detta förhållande givetvis medfört, att behovet av lagbestämmelser nog gjort sig mindre kännbart. Uppenbarligen skulle det dock vara till fördel, särskilt för allmänheten utom vederbörande stad, att kommissionärsväsendet vunne en fastare utformning och mera enhetlig reglering. Största vinsten syntes dock, även om frånvaron av under tjänstemannaansvar verksamma kommissionärer hittills icke medfört allvarigare olägenheter, vara att förvänta ur rättssäkerhetens synpunkt. Någon mera avsevärd olägenhet, såsom ökad omgång eller kostnad för den rättsökande allmänheten, syntes näppeligen vara att befara och torde i varje fall ej kunna motväga de fördelar, som — åtminstone för de något större domstolarnas del — kunde väntas bliva följden genom ett mera enhetligt ordnat kommissionärsväsen.

V. Gällande praxis.

Rörande den praxis, som i förevarande hänseende på olika håll utbildat sig, ha de sakkunniga låtit verkställa utredning. Av denna utredning, jämförd med uppgifter, som lämnats i yttranden till förenämnda riksdagsutskott, framgår, att på de flesta håll åtgärder vidtagits för att underlätta allmänhetens förbindelser med domstolarna. En sammanställning av vad genom utredningen inhämtats visar följande.

Vad först angår överdomstolarna har vid Svea hovrätt sedan lång tid tillbaka tillämpats den ordningen, att till »kommissionären» ställda skrivelser överlämnats till en i statstjänst anställd lägre befattningshavare, vilken vid sidan av sin tjänst driver privat kommissionärsverksamhet. Denne har omhändertagit skrivelsen och utfört det däri lämnade uppdraget, även om det samma innefattat fullmäktigskap vid hovrätten. Samtidigt har han också bevakat de mål och ärenden, som överlämnats direkt till honom i hans egenkap av innehavare av kommissionsbyrå. Försändelser, ställda till hovrätten, som innehålla framställningar om upplysningar i mål och ärenden, om laga kraftbevis, om utbekommande av handlingar, om avskrifter med mera, överlämnas i regel till aktuarien för besvärsmål. Denne besvarar förfrågningarna samt översänder begärda handlingar eller bevis, för vilket besvär han betingar sig ersättning. Därest emellertid sådan försändelse jämväl innehåller besvärshandlingar eller libell, överlämnas försändelsen till förenämnde utom hovrätten anställde tjänsteman.

Hos Göta hovrätt ha under många år varit anställda s. k. hovrättskommis-sarier, vilka av hovrätten direkt antagits till kommissionärer. För närvarande finnas vid hovrätten två kommissarier, av vilka den ene är delägare i en advokatbyrå i Jönköping. Dessa omhändertaga all post, som är ställd till »kommissionären», och utföra alla uppdrag, som sålunda överlämnas till dem, alltså även uppdrag såsom rättegångsfullmäktig. Till dem överlämnas jämväl till hovrätten ställda försändelser, innehållande förfrågningar och handlingar, vilka icke kunna av hovrätten eller dess befattningshavare omedelbart utan förmedling upptagas till behandling.

Vid hovrätten över Skåne och Blekinge överlämnas enligt beslut av hovrätten den 28 oktober 1935 brev och andra postförsändelser ställda till »kommissionären» till en förutvarande expeditionsvakt. Denne erhåller jämväl till hovrätten med posten ankommande ansökningar och andra skrifter, som böra av ombud ingivas.

I hovrätten för Övre Norrland tillämpas det förfarandet att till »kommissionären» ställda försändelser överlämnas till någon av stadens advokatbyråer, därvid ärendena fördelas mellan byråerna i tur och ordning. Uttagande och översändande av laga kraftbevis och dylikt ombesörjes av hovrättens sekreterare mot särskild ersättning.

Inom nedre justitierevisionen har icke någon bestämd praxis utbildat sig, utan har förfarandet med skrifter, som varit adresserade till justitierevisionen eller »kommissionären», växlat från fall till annat. Därest skriften innehållit begäran om bevis eller upplysningar om mål och ärenden eller översändande av handlingar, har såsom regel det hos registratorerna anställda kontorsbiträdet besvarat skrivelsen, därvid hon debiterat en obetydlig ersättning för besvär och kostnader. I fall, då det gällt upplysningar i nådeärenden eller mål, där fri rättegång åtnjutits, har svaret expedierats i tjänstebrev och utan att ersättning debiterats. Då framställning kommit från person, som yrkesmässigt bedriver advokatverksamhet, har sökanden samtidigt med att ärendet utträttats meddelats underrättelse därom, att någon kom-

missionär icke finnes anställd, och har han anmodats att för framtiden anlita någon, som i Stockholm idkade advokatrörelse. Därest åter skrivelsen innehållit inlaga i mål, som redan vore anhängiggjort eller genom inlagan skulle anhängiggöras hos Kungl. Maj:t, har, om tiden så medgivit, inlagan återsänts till avsändaren med underrättelse att vederbörande måste själv eller genom ombud ingiva inlagan. Har skrivelse kommit så kort tid före fatalitetens utgång, att dylikt återsändande ej kunnat ske, har inlagan mottagits och i diariet införts såsom inkommen med posten. Emellertid har det stundom hänt, att inlagan överlämnats till någon, som yrkesmässigt bedriver kommissionärsverksamhet, med anmodan till denne att omhändertaga skrivelsen och sätta sig i förbindelse med avsändaren. Skrivelser, som icke beröra justitierevisionens arbetsområde, bruka översändas till rätt myndighet.

I fråga om sådana rådhusrätter, där magistraten eller någon dess ledamot är överexekutor, har i stor utsträckning den hos överexekutor anställde kommissionären, vare sig därtill av magistraten förordnad eller ej, jämväl anlåtats såsom kommissionär icke blott hos rådhusrätten utan även hos inskrivnings-, konkurs- och ägodelningsdomaren i staden. Denne har vid beräkning av ersättning för sina uppdrag tillämpat den i 1933 års kungörelse stadgade taxan.

På åtskilliga håll ha emellertid å de särskilda expeditionerna anställda skrivbiträden tjänstgjort såsom kommissionärer. I dylika fall ha än domsagostadgans än kommissionärskungörelsens regler kommit till användning. I några fall ha andra arvoden debiterats.

Vid rådhusrätten i Malmö har kommissionär varit förordnad sedan år 1922. Därtill har förordnats den vid rådhusrätten anställde ordinarie aktuarien, och instruktionen för kommissionären innehåller, att för befattningen skall i tillämpliga delar gälla vad i domsagostadgan finnes stadgat om kommissionär i domsaga. I Hälsingborg skall enligt den för magistraten, rådhusrätten och polisdomstolen gällande arbetsordning kommissionär, utsedd av magistraten, finnas anställd hos rådhusrätten och dess samtliga expeditioner samt inskrivningsdomaren, ägodelningsdomaren och konkursdomaren. För detta kommissionärskap skola domsagostadgans bestämmelser i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Stockholms rådhusrätt, som ansett, att enär Kungl. Maj:t reglerat kommissionärsfrågan för visst särskilt fall — fartygsinteckning — det icke tillkomme rådhusrätten att själv komplettera denna reglering genom egna föreskrifter, har tillämpat följande förfarande. Uppdraget såsom kommissionär för ärenden angående fartygsinteckningar är anförtrott åt den å rådhusrättens inskrivningsavdelning tjänstgörande registratorn. Det har då legat nära till hands, att denne tjänsteman på enahanda sätt tillhandagått allmänheten i de övriga inskrivningsärenden, som passera hans expedition. Andra ärenden av kommissionärsnatur ha i allmänhet omhändertagits av aktuarien. Stundom har dock inträffat, att någon tjänsteman å vederbörande avdelning själv ombesörjt framställningars besvarande. Vid behov av verklig advokat-hjälp ha sökande anmodats att vända sig till rättshjälpsanstalten eller advokat.

Av utredningen har slutligen framgått, att de nuvarande förhållandena stundom medfört vissa osäkerhetsmoment icke blott för allmänheten utan även för tjänstemännen. Det har även inträffat, att kommissionären lidit direkt förlust därigenom att han icke kunnat erhålla ersättning för utlösta expeditioner, postporto m. m. Likaledes har anmärkts, att tillfredsställande kontroll icke kunnat utövas rörande en dylik kommissionärs handhavande av medel, som till honom överlämnats för erläggande av stämpel i samband med ingivande av ansökningar i småprotokollsärenden.

VI. De sakkunnigas förslag.

A. Allmän motivering.

Av vad ovan förekommit torde framgå, att behov föreligger av bekvämare kommunikation mellan allmänheten samt överrätter och stadsdomstolar än nu står till buds. Att styrka omfattningen av detta behov låter sig uppenbarligen icke göra. Men redan den omständigheten att man på flertalet håll vidtagit åtgärder för att tillmötesgå allmänhetens önskemål härutinnan visar, att behovet gjort sig gällande i hög grad. Och det är uppenbart, att även hos domstolar, som icke åtgjort något i förevarande syfte, enahanda behov framträtt, enär mångenstädes domstolens ledamöter på så sätt omhändertagit från allmänheten direkt till domstolen gjorda hänvändelser, att de faktiskt kommit att tjänstgöra såsom mellanhänder mellan allmänheten och domstolen.

Om det sålunda måste anses utrett att ett behov av angivet slag förefinnes, kunna dock olika meningar råda, hur detta behov på bästa sätt skall tillgodoses. Att det nuvarande oreglerade systemet icke bör bibehållas ligger i öppen dag. För allmänheten, som icke gärna kan känna till den skiftande praxis, som inom domstolarna utbildat sig, kunna lätteligen uppkomma rättsförluster. Även för domstolarna, dess ledamöter och tjänstemän måste bristen på fastställda regler föranleda svårigheter och intressekollisioner av skilda slag. Det nuvarande vid ett stort antal domstolar brukade förfarandet att någon tjänsteman på ett eller annat sätt tager hand om allmänhetens framställningar måste karakteriseras såsom ett på vederbörande tjänsteman lagt åliggande, för vars behöriga fullgörande han dock icke är underkastad tjänstemannaansvar. Från allmänhetens synpunkt är det onekligen mer tillfredsställande, när, såsom skett på vissa håll, domstolen utfärdat instruktion för viss person, vare sig anställd vid domstolen eller ej, att fungera såsom kommissionär. Den mest framträdande olägenheten härvidlag består däri, att de i instruktionerna givna stadgandena till sitt innehåll växla från ort till annan. Särskilt vid jämförelse med de i författning fastställda reglerna för domsagorna och administrativa myndigheter framträder ock det provisoriska draget hos dessa lokala instruktioner. Emellertid hava dylika anordningar av det ena eller det andra slaget själva ytterligare framhävt bristen på en rättsligt reglerad kommissionärsverksamhet. Allt

efter som allmänheten kommit att begagna sig av anordningarna, har nämligen frånvaron av fastställda ensartade regler blivit mer uppenbar.

För allmänheten måste det också framstå såsom oegentligt, att kommissionärer finnas anställda vid domsagor och förvaltningsmyndigheter jämlikt författningar, fastställda av Kungl. Maj:t, under det att för överrätterna och städernas domstolar, fränsett visst undantag, ingen allmän reglering av kommissionärsverksamheten skett. En särskild anledning till understrykande av det irrationella i den nuvarande ordningen utgör tillkomsten av den nya lagsökningslagen av den 18 juni 1937. Enligt denna lag, som träder i kraft den 1 januari 1938, överflyttas handläggningen av lagsökningsmål och ärenden om handräckning för fordrans utfående från överexekutor till lagsökningsdomaren. Lagsökningsdomaren är i stad med rådhusrätt den av rättens lagfarna befattningshavare, som därtill är satt. Såsom tidigare omnämnts har ända sedan tillkomsten av den nuvarande utsökningslagen kommissionär varit anställd hos överexekutor. Därest kommissionär icke anställes hos lagsökningsdomare, kommer sålunda reformen ur synpunkten av lätthet för allmänheten att inlämna sina handlingar i lagsökningsärenden att innebära en försämring. Nu anförda förhållande torde, såsom ock vid lagsökningslagens tillkomst förutsattes, nödvändiggöra, att bestämmelser meddelas om kommissionärs anställande hos lagsökningsdomare. Emellertid är en anordning, varigenom en kommissionär med starkt begränsat verksamhetsområde anställes hos rådhusrätterna, föga tilltalande. Erfarenheten visar nämligen, att därav kan föranledas rättsförlust för allmänheten som, i tro att kommissionärens uppdrag omfattar alla ärenden hos myndigheten, till honom insänder även handlingar, som icke höra till kommissionärens åligganden och som denne vägrar att taga hand om. Det ligger också nära till hands, att en dylik kommissionär jämväl åtager sig uppdrag, som falla utanför hans kommissionärsverksamhet. Att så mångenstädes är förhållandet bestyrkes av uttalanden från de rådhusrätter, som i en eller annan form handlägga överexekutorsgöromål, ävensom, beträffande kommissionären för fartygsinteckningar, av Stockholms rådhusrätt. Lämpligheten härav kan dock med fog ifrågasättas.

På nu anförda grunder ansluta sig de sakkunniga till den uppfattningen att kommissionärer böra, där så ej redan skett, anställas vid domstolarna och att allmänt gällande regler böra givas för deras verksamhet.

Då man skall taga ställning till spørsmålet hur denna verksamhet bör anordnas, visar det sig emellertid, att problemet erbjuder stora svårigheter, särskilt såvitt angår *omfattningen av de åligganden, som böra ankomma å en domstolskommissionär*. Rent principiellt synes kommissionärsverksamheten böra omfatta alla slag av ärenden, som falla inom myndighetens arbetsområde. Emellertid föreligga vissa omständigheter, som tala för en begränsning av de uppgifter, som böra åläggas en kommissionär. En dylik omständighet utgör förekomsten av sådana ärenden, där parter med motsatta intressen finnas. En annan sådan omständighet består

däri, att för vissa uppdrags utförande kräves större kompetens, än man i allmänhet kan förutsätta hos en kommissionär. Gisléns förslag upptog en bestämmelse att kommissionär icke vore skyldig att bevaka parts talan i mål eller ärende, där motpart funnes, samt ej heller i vidsträcktare mån, än vad myndigheten vid hans tillsättning eller eljest bestämt, biträda med uppsättande av ansökningar eller andra handlingar eller med råd eller anvisningar. Enligt 1933 års kommissionärskungörelse är kommissionär ej skyldig att åtaga sig vissa angivna uppdrag, där uppdragets utförande skulle kräva särskild sakkunskap eller vara av vidlyftig beskaffenhet. Ej heller må kommissionär utan myndighetens medgivande åtaga sig uppdrag av angivna slag i frågor, vilka beröra parter med sinsemellan stridiga intressen. De uppdrag, som sålunda avses, bestå i att uppsätta anmälningar, ansökningar och andra handlingar, som skola ingivas till myndigheten eller komma till användning i där anhängigt mål eller ärende, att på grundval av hos myndigheten förvarade, för allmänheten tillgängliga handlingar verkställa utredningar samt att eljest med råd och anvisningar eller på annat sätt biträda i frågor, som beröra myndigheten. Däremot synes enligt kungörelsen kommissionär vara skyldig att även i frågor, där parter med stridiga intressen finnas, ingiva ansökningar och andra handlingar samt att föranstalta om delgivning och därmed jämförlig åtgärd.

När det gäller *rättegångsmål* uppställa sig i fråga om kommissionärskap, utöver de svårigheter, som nyss berörts, även åtskilliga invändningar, som härleda sig ur de stadganden, vilka — såsom föredragande departementschefen vid anmälan till 1885 års riksdag av propositionen (nr 39) med förslag till förordning angående rätt för parter i kommunala mål m. m. att med posten insända handlingar framhöll — konstituera 'de former, som inom rättsskipningen i vissa avseenden till säkerhet för rättstillståndet med nödvändighet betingas'.

De bestämmelser, som härutinnan komma i fråga, innehålla i korthet följande. I mål vid underrätt skall part inställa sig personligen eller genom lagligen befullmäktigat ombud. Detta ombud har en annan rättslig ställning än en kommissionär. Han grundar sin ställning dels på en för honom utfärdad fullmakt dels ock på ett särskilt avtal, varigenom huvudmannen uppdragit åt honom att för huvudmannens räkning utföra ett rättsärende. Inom överrättsproceduren har förfarandet, bortsett från de fall, där muntligt förhör äger rum, formen av en skriftväxling mellan parterna. I vade- och revisionsmålsprocessen är part skyldig att själv eller genom befullmäktigat ombud inställa sig. Vid fullföljd åter av talan genom besvär vare sig i hovrätt eller nedre justitierevisionen är klagande icke skyldig att inställa sig; en av klaganden egenhändigt underskriven besvärsskrift upptages till prövning, även om den ingives av en person, som icke är försedd med fullmakt. Ej heller vid uttagande av besvärshandlingar för kommunikation med motparten behöves fullmakt företes. Besvär få däremot icke insändas med posten, vilket förfaringssätt emellertid är medgivet i fråga om förklaring i besvärsmål.

Även om de förhållanden, som föranlett omförmälda stadganden, numera förlorat avsevärt i styrka, lär det icke kunna ifrågakomma att i detta sammanhang föreslå några ändringar i rådande rättegångsordning. Det gäller alltså att undersöka, huruvida inom ramen för den nuvarande processen kan anordnas en sådan kommissionärsverksamhet, som i fråga om rättegångsmålen fyller ett praktiskt ändamål.

En närmare undersökning visar, att härvid möta så att säga i förtätd form de betänkligheter, som framträtt beträffande kommissionärsverksamhet i sådana administrativa mål och ärenden, däri motpart finnes eller där uppdragets utförande kräver särskild sakkunskap. Vid bestämmande av de åligganden en kommissionär hos förvaltningsmyndighet utan vidare är skyldig att fullgöra har man uppenbarligen utgått därifrån, att uppdraget inskränker sig till vad detsamma bokstavligen innebär, t. ex. att ingiva en handling, och att vidare förpliktelse ej följer med uppdraget. Så snart uppdraget kan anses innefatta något mera, såsom ett direkt ombudsmannaskap för en part, har man icke ansett sig kunna medgiva en kommissionär att åtaga sig ett sådant uppdrag utan särskilt bemyndigande. Emellertid torde ett åtagande att företräda en part i ett rättegångsärende, vare sig det består i att uppvakta vid rätten eller att ingiva en skrift till överdomsol, som regel innebära något mer, nämligen att, då ej annat uttryckligen anges, bevaka partens talan i målet. Ett sådant ombud måste anses skyldigt att även i fortsättningen föra partens talan och tillse, att allt iakttages, som erfordras för att rättsförlust icke skall tillskyndas parten. I regel lär ej heller uppdraget kunna begränsas till viss åtgärd, då parten i allmänhet måste anses utgå från att ett åtagande att utföra uppdraget jämväl innebär ett åtagande att föra rättsärendet till slut. Men när som i nu berörda fall kommissionärskapet övergår till ett fullmäktigskap, måste man av skilda anledningar ställa sig tveksam till en sådan anordning. Man kan med skäl ifrågasätta, huruvida det kan varda en kommissionär såsom tjänsteplikt ålagt att utföra ett uppdrag såsom rättegångsfullmäktig; och man kan i många fall knappast förutsätta, att en kommissionär äger den sakkunskap, som erfordras för fullgörande av allt, som hör till ett dylikt fullmäktigskap. Därtill kommer, att man i allt fall med hänsyn till vissa stadganden i lag måste uppställa undantag från en sådan skyldighet.

I sistnämnda avseende möta i första hand fullmäktigjäven i 15 kap. 3 § rättegångsbalken, att ej må någon fullmäktig vara i den sak, därmed han sig befattat i annan rätt såsom domare eller rättens betjänt, att ej må någon ledamot i överrätten eller dess betjänt, som årlig lön njuter, låta bruka sig till fullmäktig där eller vid någon underrätt, som därunder lyder, och att ej heller må vid rådhusrätt någon rättens ledamot fullmäktig vara. I och för sig utgöra dessa jäv icke hinder för en anordning, varigenom förpliktelse ålägges en domstolskommissionär att mottaga uppdrag såsom rättegångsfullmäktig, men de begränsa kretsen av dem, som lämpligen kunna ifrågakomma såsom kommissionärer. Till kommissionär kan sålunda icke förordnas någon, som är ledamot av rätten eller innehar sådan tjänsteställning hos överrätt att han

kan betraktas såsom »rättens betjänt». Även om tveksamhet förefinnes beträffande de tjänstegrader, som tillhöra sistnämnda kategori, är det emellertid uppenbart, att till följd av nämnda stadgande såsom kommissionärer måste uteslutas just sådana personer, vilka med hänsyn till sin kompetens äro lämpliga för sådana uppdrag.

Stadgandet i samma lagrum, att ej må någon fullmäktig vara, som förr var fullmäktig för vederdelomannen i samma mål, innebär att samma person ej må vara fullmäktig i samma mål först för ena parten och därefter för vederparten. Härav följer, att om kommissionär skall vara skyldig att åtaga sig fullmäktigskap, minst två kommissionärer måste vara förordnade vid varje domstol. Man får därvid icke förbise, att det mången gång kan bliva svårt för de mindre rådhusrätterna att förvärva lämpliga personer för fullgörande av dessa uppdrag.

En annan begränsning av ifrågavarande skyldighet härledes ur bestämmelserna om rättegångsmissbruk, enligt vilka i dylika fall såväl parten som det av honom anlitade ombudet skola dömas till ansvar. Någon ändring i detta avseende, såtillvida att dylikt ansvar ej ådömes kommissionär, lär ej kunna komma i fråga, ty därav skulle en omedelbar följd bliva, att parter, som ha på känn, att deras talan innebär rättegångsmissbruk, skulle anlita kommissionären, eller att i vart fall partens huvudombud, som förbleve okänd, för att själv undgå straff skulle överlämna utförande av talan i målet till denne. Ifrågavarande bestämmelser torde huvudsakligen komma till tillämpning, då någon ohemult fullföljer talan i högre rätt t. ex. vid klagan till Kungl. Maj:t i mål, som blivit deserta i hovrätt. En utväg, som för dylika fall kan tänkas, är, att om en kommissionär, som i god tro ingivit fullföljdshandlingar, sedermera, då han erhåller fullständiga papper, finner, att klagan är ohemul, han äger rätt att återkalla talan. Men någon tillfredsställande lösning kan detta knappast sägas vara. Någon annan möjlighet att komma tillrätta med detta problem torde ej föreligga än att föreskriva, att kommissionär ej är skyldig att uppträda såsom parts ombud, där han finner anledning antaga, att uppdragets utförande innebär rättegångsmissbruk.

Uppenbart är vidare, att en kommissionär icke kan vara skyldig att ingiva sådana handlingar, som innehålla smädelser mot domstol eller parter.

I övrigt torde med hänsyn till stadgande i lag icke några undantag behöva föreskrivas i fråga om en till domstolarna knuten kommissionärsverksamhet, innefattande skyldighet att utföra uppdrag såsom rättegångsfullmäktig.

Beträffande därefter spörsmålet hur man skall kunna tillgodose kravet på den kompetens, som måste fordras av en kommissionär med de skyldigheter och det ansvar, vilka åvila en rättegångsfullmäktig, erbjuder detsamma onekligen avsevärda svårigheter. Vid bedömandet av detta spörsmål torde man böra skilja mellan det skriftliga förfarandet och den muntliga proceduren. Visserligen torde processordningen, åtminstone beträffande vade- och revisionsmål, bygga på den förutsättningen att den, som i skriftprocessen inger handlingar, i lika hög grad som den, vilken personligen företräder inför rätta, är partens verkliga ombud. Men utvecklingen har lett därhän, att det

i flertalet fall är någon å ett advokatkontor anställd lägre befattningshavare, som i överrätten inställer sig och inger partens skriftliga inlagor. Denne saknar i regel varje kännedom om målet, och å advokatbyrån, vilken innehar målet i »kommission», lär man som regel ej ha tagit del av målet i vidare mån än som erfordras för att undersöka, att handlingarna äro i fullständigt skick och icke innehålla något förgrifligt. Men även i sådana mål, som i överrätt bevakas av partens huvudombud, sker inställelsen regelmässigt av ett biträde å ombudets kontor. Annorlunda är förhållandet vid den muntliga förhandlingen vare sig denna äger rum inför underrätt eller vid förhör i överrätt. I dylika fall inställer sig i allmänhet parten genom ett i saken kunnigt ombud, som därvid åberopar antingen den av parten utfärdade huvudfullmakten eller en för det särskilda tillfället utställd fullmakt. Men även i den muntliga processen, särskilt i enklare saker, förekommer det, att det icke rättsbildade advokatbiträdet uppträder såsom ombud.

Om denna praxis, som under en lång följd av år vunnit tillämpning och även i viss mån kan sägas hava officiellt godtagits genom det förut omnämnda i vissa hovrätter praktiserade förfarandet i fråga om kommissionärsärenden, lägges till grund för ett rättsligt ordnat kommissionärsväsen, kommer kommissionärens verksamhet såsom rättegångsfullmäktig att inskränka sig till vad man i dagligt tal kallar pappersinlämnandet. Så snart det åter är fråga om utförande av talan genom personligt företrädande inför rätten, upphör hans skyldighet att biträda part. Rent principiellt finns det onekligen åtskilligt, som talar för en sådan anordning. I det förra fallet erfordras såsom regel icke andra kvalifikationer hos ombudet än sådana, som man i allmänhet måste förutsätta hos en kommissionär. I det senare fallet åter måste kompetensfordringarna ställas högre. Särskilt starkt framträder kravet på sakkunskap med hänsyn till den nya lagstiftningen om förhör i hovrätt. Tveksamt är däremot huruvida en sådan uppdelning praktiskt låter sig genomföra såsom en undantagslös regel.

Vid *rådhusrätterna*, där de såsom kommissionärer anlitate tjänstemännen i allmänhet medgivas att inlämna ansökningshandlingar och andra dylika skrifter, under det att man icke annat än i undantagsfall tillåter dem att åtaga sig uppdrag såsom fullmäktige i rättegångsmål, torde mot en anordning av detta slag icke möta något hinder. Vad särskilt angår lagsökningsprocessen omhänderhava för närvarande kommissionärerna pappersinlämnandet till överexekutor, men de syssla icke med dessa ärenden i de fall, då de såsom tvistiga hänskjutas till rätten. Denna praxis torde kunna bibehållas även med de från och med år 1938 inträdande förändringarna i lagsökningsprocessen. Visserligen är lagsökningsförfarandet enligt den nya ordningen även i de fall, då målet hänskjutes till rätten, en odelad procedur, som grundas på det första anhängiggörandet, under det att enligt de nu gällande reglerna målet, sedan det förklarats tvistigt, måste genom stämning anhängiggöras vid domstol. Men även för framtiden är karaktären av processen inför lagsökningsdomaren helt annan än inför rätten; och de skilda skedena av målets handläggning komma säkerligen att framstå som helt väsens-

skilda. Det lärer därför te sig ganska naturligt, att under den senare delen av rättegången annat ombud företräder part än under den förra delen. Det ligger jämväl i hela förfarandets natur, att andra kvalifikationer uppställas för ett rättegångsombud, som skall föra talan vid förfarandet inför rätten. Ej heller torde det för nya ombudet vara förenat med något nämnvärt besvär att sätta sig in i vad under den förra delen av rättegången förekommit i målet.

Beträffande åter *överrätterna* är en lösning av frågan på angivet sätt icke lika lätt genomförbar. Visserligen torde även med de nya bestämmelserna om förhör det icke behöva antagas, att annat än i mindretalet mål muntlig förhandling kommer att äga rum; och i de fall, då så ej sker, uppstå ju inga komplikationer. Men i de säkerligen ej fåtaliga fall, då förhör anordnas, gestalta sig förhållandena annorlunda. Det lärer då mången gång visa sig förenat med svårighet att kunna anskaffa lämplig person, som är villig att på ett så sent stadium av rättegången inträda såsom ombud; och i allt fall torde kostnaderna för anlitan av ett nytt ombud i regel bliva stora. Det är visserligen sant, att angivna olägenheter icke uppkomma, därest alltid såsom kommissionärer i överrätt anställas personer med sådana egenskaper att de kunna föra partens talan vid muntlig förhandling. Tidigare har emellertid påpekats, att man ej kan för kommissionärsuppdrag anlita sakkunniga tjänstemän, anställda vid domstolen. Vill man till kommissionär förordna någon, som är anställd vid rätten, måste man såsom regel söka en honom bland dem, som sakna för rättegångsfullmäktigskap av angivet slag nödiga kunskaper. Men även om man för anställande av kommissionär vänder sig till utomstående, torde man vara nödsakad att nöja sig med dem, som icke äro i besittning av särskilda kvalifikationer. Hinder att förvärva någon rättsbildad person, som yrkesmässigt driver advokatverksamhet, för utförande av kommissionärsuppdrag torde möta redan i de låga arvoden, som självfallet måste fastställas för fullgörande av dylika uppdrag. Ej heller synes det lämpligt, att domstolen genom att såsom kommissionär anställa dylik person så att säga upptager konkurrens med de på orten boende advokaterna. Det torde alltså såsom regel komma att vid domstolarna anställas kommissionärer, som icke besitta de kunskaper och övriga kvalifikationer, som en rättegångsfullmäktig i en muntlig process måste äga. Under sådana omständigheter är det uteslutet att ålägga en dylik kommissionär förpliktelsen att föra parts talan vid muntlig förhandling. Därest kommissionär vid överrätt skall vara skyldig att åtaga sig uppdrag såsom rättegångsfullmäktig måste alltså, trots angivna olägenheter, skyldigheten därutinnan inskränkas till den skriftliga processen.

Med hänsyn till de svårigheter, som enligt vad nu anförts möta mot en till överrätterna anknuten kommissionärsverksamhet, som jämväl innefattar fullgörande av uppdrag såsom rättegångsfullmäktig, kan ifrågasättas, om man icke från kommissionärsverksamheten därstädes helt bör utesluta uppdrag av nu angivna slag. Emellertid avse ett betydligt antal av de kommissionärsuppdrag, som kunna förekomma vid överdomstolarna, ombudsman-

skap i mål och ärenden, som där äro anhängiga eller skola där anhängigöras. Erfarenheten visar också, att allmänheten i mycket stor utsträckning räknar med att för sådant uppdrag kunna vända sig till kommissionär vid överdomstol. Av den ovan lämnade redogörelsen för nuvarande praxis framgår ock, att ett förbud för sådan kommissionär att åtaga sig uppdrag såsom rättegångsfullmäktig skulle ur allmänhetens synpunkt innebära en försämring.

Vad slutligen angår frågan huruvida fullgörande av uppdrag såsom rättegångsfullmäktig lämpligen bör såsom tjänsteplikt åläggas kommissionär, kan visserligen sägas, att en domstol ej bör genom att på ett eller annat sätt till sig knyta personer med sådan skyldighet uppmuntra allmänheten till processande och att det återhållande moment, som bör ligga i ett fristående ombuds prövning av omständigheterna i målet, härvidlag bortfaller. Men en dylik invändning torde numera uteslutande vara av teoretisk art. I realiteten lär någon ökning av antalet rättegångar ej bliva följden av en sådan anordning. Med de undantag, som därjämte, enligt vad ovan föreslagits, böra uppställas beträffande en dylik skyldighet, synes ej heller för kommissionären behöva föreligga några risker med hänsyn till det ansvar, som åligger en rättegångsfullmäktig.

Vid överbägande av de omständigheter, som sålunda göra sig gällande beträffande rättegångsmålen, ha de sakkunniga, ehuru med tvekan, stannat vid den meningen att kommissionär skall vara skyldig att med vissa undantag åtaga sig uppdrag såsom rättegångsfullmäktig, men att denna skyldighet skall begränsas till den del av processen, som består i ingivande av skrifter. Visserligen stadgas i 15 kap. 11 § rättegångsbalken, att fullmäktig ej have makt i rätten avsäga sig den sak, som han där begynt, utan rätten prövar, att han skäl därtill haver. Men därest i kommissionärsförfattningen stadgas, att skyldigheten att mottaga fullmäktiguppdrag är på angivet sätt inskränkt, lär kommissionären icke på grund av nämnda stadgande i rättegångsbalken vara förhindrad att vid muntlig förhandling frånträda ombudsskapet. Avtalet måste nämligen från början anses ha ingåtts under den förutsättningen att kommissionären ej skall föra talan vid sådan förhandling. En dylik begränsning i skyldigheten torde dock ej utgöra hinder för kommissionären att vid sådana förhör, där det endast är fråga om att erhålla del av rättens beslut eller allenast annat ärende av lika enkel beskaffenhet förekommer, företräda parten.

Beträffande *de skyldigheter, som i övrigt skola åvila en domstolskommissionär*, är tydligt, att samtliga de uppdrag, som enligt domsagostadgans bestämmelser äro anförtrodda åt domsagokommissionär, jämväl skola kunna utföras av nu ifrågavarande kommissionärer. Dessa uppdrag bestå huvudsakligen i ingivande och uttagande av handlingar samt anskaffande av bevis. Emellertid torde man utan fara för rättssäkerheten kunna åt dessa kommissionärer överlämna utförande jämväl av åtskilliga andra ärenden, t. ex. att på grundval av handlingar, förvarade hos domstol, verkställa ut-

redningar. Omfattningen av kommissionärsverksamheten synes de sakkunniga lämpligen kunna fastställas i enlighet med de i 1933 års kungörelse angivna reglerna. En särskild anledning att i största möjliga utsträckning, ej blott i fråga om verksamhetens omfattning utan även rörande övriga föreskrifter beträffande verksamheten, bygga på principer, som vunnit tillämpning i nämnda kungörelse, ligger däri, att nämnda kungörelse redan nu är gällande för kommissionärer, anställda hos överexekutorer. Emellertid torde, förutom de särskilda bestämmelser, som erfordras beträffande fullmäktiguppdrag, jämväl i vissa andra avseenden något olika regler behöva uppställas.

I enlighet med vad sålunda angivits ha de sakkunniga utarbetat förslag till kungörelse i ämnet. Någon särskild motivering till stadgandena utöver vad ovan anförts ha de sakkunniga icke ansett erforderlig i annan mån än dessa stadganden innebära avvikelser från motsvarande bestämmelser i 1933 års kungörelse. I fråga om städerna ha de sakkunniga begränsat kungörelsens tillämplighetsområde till de dömande myndigheterna; densamma berör sålunda icke magistrats eller stadsstyrelses verksamhet. De sakkunniga ha icke förbisett det i och för sig föga tilltalande däri, att sålunda i någon mån olika regler komma att gälla för olika arter av kommissionärskap. I en stad, där magistraten är överexekutor, kommer sålunda för den på grund härav hos magistraten anställda kommissionären 1933 års kungörelse att gälla, men däremot för kommissionären vid rådhusrätten den av de sakkunniga föreslagna kungörelsen, under det att för kommissionären vid ett i staden förlagt domsagokansli domsagostadgans bestämmelser om kommissionär äga tillämpning. Med hänsyn till det givna uppdragets begränsning ha de sakkunniga emellertid icke ansett sig böra föreslå några ändringar i ovannämnda redan gällande författningar. I samband med den omfattande reformering av processlagstiftningen, som förestår, torde det kunna förväntas, att även nu ifrågavarande ämne blir föremål för en mera enhetlig och slutlig reglering.

B. Speciell motivering.

R u b r i k e n.

Det har icke syntts erforderligt att i rubriken uppräknat alla de myndigheter, där kungörelsen föreslås skola vinna tillämpning. Rubrikens kortfattade lydelse torde icke behöva giva anledning till missförstånd.

1 §.

Hos var och en av de angivna myndigheterna skall förordnande meddelas för minst en kommissionär; hos inskrivningsdomaren lärers såsom regel ej heller erfordras mer än en. Hinder föreligger naturligen icke att, om göromålens omfattning medger och det i övrigt befinnes lämpligt, samma person är kommissionär hos olika myndigheter. Uppenbart är, att det vid mindre

rådhusrätter såsom regel kommer att anställas allenast två kommissionärer, som tillika skola tjänstgöra hos de särskilda domarna.

2 §.

Av praktiska skäl har det syntts olämpligt, att frågor om kommissionärer och deras verksamhet skola handläggas av vederbörande myndighet i plenum. En kommissionär torde i allmänhet vara att jämställa med en icke-ordinarie befattningshavare. Med hänsyn härtill ha de sakkunniga ansett, att frågor om anställande och avskedande av kommissionär, om bestämmande av antalet kommissionärer samt om tillsyn över verksamheten m. m. böra kunna anförtros åt den eller dem, som enligt arbetsordning eller eljest gällande bestämmelser äga att antaga icke-ordinarie personal. Förefinnes oklarhet om vem sådan befogenhet tillkommer, bör tillses, att uttryckliga bestämmelser därom införas i arbetsordningen. Att i vissa fall förevarande frågor kunna av chefsmyndigheten hänskjutas till avgörande av särskild befattningshavare framgår av 16 §.

Stadgandet i andra stycket har endast avseende å sådana allmänna hinder, som kunna föreligga för någon att vid den domstol, varom fråga är, vara rättegångsfullmäktig. Är kommissionär på grund av lag hindrad att i visst fall åtaga sig uppdrag såsom rättegångsfullmäktig, är han jämlikt stadgandet i 4 § första stycket befriad från skyldigheten att åtaga sig uppdraget. I vidare mån än nu sagts ha de sakkunniga icke ansett lämpligt att uppställa några särskilda kvalifikationer för en kommissionär. Chefsmyndigheten bör, med beaktande av vad i betänkandet anförts, äga fria händer att träffa sitt val.

I samband med förordnande av kommissionär äger chefsmyndigheten uppenbarligen, utan att därom finnes något stadgat, meddela särskilda föreskrifter för verksamhetens utövande i den mån det icke strider mot vad kungörelsen innehåller. Sålunda bör chefsmyndigheten kunna förbjuda kommissionären att vid domstolen bedriva annan verksamhet än den, som omfattas av kommissionärskapet. De sakkunniga ha, särskilt med hänsyn till svårigheten för mindre domstolar att förvärva lämpliga kommissionärer, icke ansett sig böra föreslå förbud för kommissionär att åtaga sig uppdrag, som falla utanför kommissionärsverksamheten.

3 §.

Bestämmelserna i denna paragraf ha avseende å uppdrag, för vilkas utförande ej erfordras, att kommissionär uppträder såsom rättegångsfullmäktig. Så snart uppdragets utförande innebär ett rättegångsfullmäktigskap, skola reglerna i 4 § tillämpas. Enligt de sakkunnigas mening innefatta uppdrag att företräda part i mål enligt lagsökningslagen och i besvärsmål i överrätt alltid ett dylikt fullmäktigskap. Vad nu sagts har betydelse även för frågan om arvodets bestämmande; i sådana fall, då uppdragets utförande kan anses ingå i fullgörande av uppdrag såsom rättegångsfullmäktig, komma bestämmelserna i 9 § andra stycket i tillämpning.

4 §.

Laga hinder för kommissionär att åtaga sig uppdrag såsom rättegångsfullmäktig föreligger t. ex., då kommissionär i annan rätt fört motpartens talan eller han i samma rätt redan åtagit sig uppdrag för andra parten. Att ett åtagande att föra annans talan ej medför skyldighet att ingiva skrifter med förgripligt innehåll ligger i sakens natur.

Liksom i fråga om sådana uppdrag, som avses i 3 §, synes hinder ej böra föreligga att ålägga kommissionär att i rättegångsmål uppsätta handlingar av enkel beskaffenhet.

Såsom i den allmänna motiveringen framhållits kan kommissionär icke vara skyldig att åtaga sig uppdrag såsom rättegångsfullmäktig i sådana fall, då anledning finnes att antaga, att rättegångsmissbruk kan föreligga. Såsom erfarenheten visar förekommer det emellertid i stor utsträckning att part icke vid överlämnande av handlingar för talans fullföljande bilägger protokollen i målet. Kan kommissionären ej av de till honom insända handlingarna bedöma, huruvida talan kan anses ohemul eller ej, bör han ej heller vara skyldig att åtaga sig uppdraget. För att en kommissionär av sistnämnda anledning ej skall kunna undandraga sig fullgörande av uppdrag såsom rättegångsfullmäktig, bör det vara angeläget för uppdragsgivaren att i god tid till kommissionären översända fullständiga handlingar.

5 §.

Förbudet i första stycket gäller endast sådana fall, då verkligt motpartsförhållande är förhanden. Hinder föreligger sålunda ej att tillhandagå olika personer med uppdrag i samma ärende, såvida icke av uppdraget eller eljest framgår, att dessa personer i ärendet hava sinsemellan stridiga intressen. Har kommissionär i ett mål åtagit sig uppdrag såsom rättegångsfullmäktig för en part, må han ej för den andra parten åtaga sig något uppdrag, som sammanhänger med målet, t. ex. att anskaffa avskrifter eller bevis.

6 §.

Underrättelseplikt har icke ansetts böra stadgas i sådana fall, då kommissionär ej har valfrihet i fråga om uppdragets utförande. I fall av vägran är i uppdragsgivarens intresse stadgat, att skälen därför skola angivas. Grundas t. ex. dylik vägran på den omständigheten att handlingar saknas för bedömande huruvida rättegångsmissbruk kan föreligga, blir ju uppdragsgivaren därigenom satt i tillfälle att komplettera handlingarna.

För att rättsförlust icke skall tillskyndas uppdragsgivaren, bör kommissionären i brådskande fall anlita telefon eller telegraf.

9 §.

Med hänsyn därtill att det såsom regel ej torde vara lämpligt, att uppdrag besvaras muntligt, ha de sakkunniga ansett, att, i motsats till vad som gäller

enligt 1933 års kungörelse, ersättning för muntligt svar ej i något fall skall utgå. Även ur kontrollsynpunkt synes ett dylikt stadgande motiverat.

10 §.

Uppdrag, som avses i denna kungörelse, kunna mången gång vara av brådskande natur t. ex. i sådana fall, då viss fatalitetid skall iakttagas. Det har syntts obilligt, att för sådan händelse den omständigheten att förskott ej inbetalts eller att inbetalat förskott ej förslår skall medföra rätt för kommissionären att undandraga sig uppdragets fullgörande till den del det är av brådskande natur.

11 §.

De mera kvalificerade uppdrag, som innefattas under 3 § 6 mom. och 4 §, torde kommissionär icke böra vara skyldig att åtaga sig utan ersättning, även om uppdragsgivaren är medellös.

13 §.

Allt eftersom chefsmyndigheten finner lämpligt torde för kommissionär böra bestämmas mottagningslokal i eller utom ämbetsverket.

16 §.

I de fall då chefsmyndighet är domstolen i dess helhet eller ett kollegium av personer eller andra skäl föreligga har det syntts olämpligt att chefsmyndigheten skall handlägga ärenden av löpande natur rörande kommissionär. Möjlighet har därför beretts att i sådana fall kunna överlämna avgöranderätten åt annan.

Förslag

till

Kungörelse

om kommissionärer hos överrätter och stadsdomstolar.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Hos nedre justitierevisionen, hovrätt, rådhusrätt, polisdomstol och poliskammarare, ävensom hos lagsökningsdomare, konkursdomare, ägodelningsdomare och inskrivningsdomare i stad skall finnas kommissionär med åliggande att, där han är anställd, under tjänstemannaansvar tillhandagå dem som muntligen eller skriftligen därom framställa begäran i de avseenden denna kungörelse bestämmer.

2 §.

Förordnande för kommissionär meddelas av den som enligt arbetsordning eller eljest gällande bestämmelser äger att antaga icke-ordinarie personal (chefsmyndighet). Förordnande kan av chefsmyndighet, när skäl därtill föreligger, återkallas. Över beslut som avses i detta stycke må klagan ej föras.

Ej må till kommissionär förordnas någon som enligt lag ej må vara rättegångsfullmäktig.

Antalet kommissionärer bestämmes av chefsmyndigheten, och skall denna, där mer än en kommissionär är förordnad, fastställa visst verksamhetsområde för varje kommissionär eller på annat sätt fördela uppdragen dem emellan.

3 §.

Kommissionär är skyldig att åtaga sig uppdrag:

1. att ingiva ansökningar och andra handlingar, att uttaga och översända expeditioner och ingivna handlingar samt att inbetala, utkvittera och översända medel;

2. att anskaffa och översända avskrifter, bevis och andra handlingar;

3. att ombesörja komplettering av handlingar, där ej sådan åtgärd är av beskaffenhet att påkalla särskild utredning eller eljest är av tidsödande art;

4. att föranstalta om delgivning och därmed jämförlig åtgärd;

5. att underrätta om innehållet i föreläggande, om dag då beslut meddelas och om fortgången i övrigt av mål eller ärende samt att eljest från diarium, koncept eller andra allmänna handlingar lämna uppgift som det icke enligt lag eller författning tillkommer annan att expediera; samt

6. att, där uppdraget ej är av vidlyftig beskaffenhet och för dess utförande ej heller kräves särskild sakkunskap, uppsätta anmälningar, ansökningar och andra handlingar, på grundval av allmänna handlingar verkställa utredningar samt eljest med råd och anvisningar eller på annat sätt biträda allmänheten.

4 §.

Kommissionär är skyldig att, där laga hinder ej möter, såsom rättegångsfullmäktig föra annans talan. Dylik skyldighet innefattar ej förpliktelse att företräda uppdragsgivaren vid muntlig förhandling eller, där uppdraget är av vidlyftig beskaffenhet eller för dess utförande kräves särskild sakkunskap, att uppsätta handlingar. Finner kommissionären anledning antaga, att uppdragets utförande innebär rättegångsmissbruk, eller kan han ej av de till honom överlämnade handlingarna bedöma huru därmed förhåller sig, är han ej skyldig att åtaga sig uppdraget.

5 §.

Ej må kommissionär i mål eller ärende, där parter å ömse sidor finnas, åtaga sig uppdrag annat än för den ena sidan.

Avskrifter och kopior må anskaffas allenast genom vederbörande tjänsteman.

Översändande av värdehandlingar skall ske under rekommendation eller assurans, så framt icke annat begärts.

6 §.

Kommissionär åligger, där han ej är ovillkorligen skyldig att åtaga sig lämnat uppdrag, att ofördröjligen meddela uppdragsgivare huruvida han åtager sig uppdraget eller ej, och skall meddelandet, om han ej åtager sig uppdraget, innehålla underrättelse om skälen därtill.

Åtager sig kommissionär icke lämnat uppdrag, skall han inhämta uppdragsgivarens besked huru med översända handlingar skall förfaras.

7 §.

Finner kommissionär lämnat uppdrag uppenbarligen tillhöra annan myndighets verksamhetsområde, skall han omedelbart överlämna ärendet till kommissionär hos den myndigheten eller, där kommissionär ej finnes, till myndigheten.

8 §.

Kommissionär är, i enlighet med vad nedan stadgas, berättigad till arvode så ock till ersättning för utgifter vartill han haft fog.

9 §.

För utförande av uppdrag som omförmälas i 3 § under 1.—4. eller 5. skall arvode utgå med en krona; dock skall arvode ej utgå för inbetalning av avgift för expedition eller annan handling som uttages eller anskaffas, ej

heller för lämnande av muntlig underrättelse eller uppgift. Har uppdraget avsett allenast ingivande av handlingar, utgår ej arvode.

Det åligger chefsmyndighet att i den omfattning som prövas lämplig fastställa taxa för utförande av uppdrag såsom rättegångsfullmäktig eller uppdrag vilka omförmälas i 3 § under 6. samt att i övrigt meddela de föreskrifter som finnas erforderliga för arvodenas bestämmande.

Erhåller kommissionär av samma person samtidigt antingen flera med arvode förenade uppdrag rörande samma ärende eller ock uppdrag att tillhandagå i flera ärenden och avse dessa uppdrag ej rättegångsfullmäktigskap, skall arvodet för utförandet av varje sådant uppdrag utom ett av dem ned sättas till hälften, chefsmyndigheten obetaget att för visst fall medgiva undantag. Vid samtidigt meddelande av underrättelser rörande flera uppdrag eller ärenden må dock arvode ej beräknas för mer än ett meddelande.

10 §.

Kommissionär är berättigad att förskottsvis utbekomma stadgat arvode jämte ersättning för stämpelpapper, lösen, post-, telefon- och telegramavgifter ävensom för andra särskilda avgifter.

Har uppdragsgivare icke inbetalt erforderligt förskott och vill kommissionären icke förskottera vad som fattas, är kommissionären pliktig att skyndsamt lämna uppdragsgivaren uppgift å det felande beloppet. För uttagande av felande belopp äger kommissionär översända handlingar mot postförskott.

Den omständigheten att erforderligt förskott icke inbetalts må ej medföra rätt för kommissionär att undandraga sig att vidtaga brådslande åtgärd.

11 §.

Den som med behörigt bevis styrker sin fattigdom eller åtnjuter fri rättegång är befriad från skyldighet att erlägga arvode till kommissionär för sådana uppdrag som omförmälas i 3 § under 1.—4. eller 5. Önskar han genom kommissionär erhålla handling eller underrättelse med posten sig tillsänd, skall han dock avlämna nödiga postpenningar.

12 §.

De belopp kommissionär fordrar i arvode och ersättning för utgifter skola post för post upptagas i en uppdragsgivaren tillställd räkning.

Åtnöjes uppdragsgivare ej med debitering, äger han inom en månad efter erhållandet av räkningen hos chefsmyndigheten påkalla prövning av debiteringen. Angående den rätt som sålunda tillkommer uppdragsgivare skall kommissionären meddela upplysning i samband med räkningens tillställande.

Över chefsmyndighets beslut i fråga som avses i andra stycket må klagan ej föras.

13 §.

Kommissionär åligger att å tid och ställe som chefsmyndighet bestämmer vara tillstädes för att mottaga uppdrag och ankommande brev.

Den som med begagnande av posten vill anlita kommissionär äger att därom meddela sig med denne i betalt brev, ställt till kommissionären.

Har någon direkt hos myndighet, där kommissionär är anställd, eller hos tjänsteman därstädes gjort framställning om vidtagande av åtgärd som kommissionär äger ombesörja, eller uppkommer eljest hos myndigheten fråga om vidtagande av dylik åtgärd, må ärendet överlämnas till kommissionären.

14 §.

Kommissionär är skyldig att föra dagbok enligt formulär som fastställs av chefsmyndighet över de uppdrag som lämnas honom. I dagboken skola för varje ärende antecknas mottagna medel, verkställda åtgärder samt alla uppdragsgivaren debiterade belopp; dock att, där vid utskrivande av räkningar så förfäres att vad som tecknas å dem kopieras å därtill hörande, i löpande följd numrerade kopiablad, räkningarnas nummer må upptagas i dagboken i stället för debiterade belopp.

Kommissionär åligger att på tider som chefsmyndigheten äger bestämma för denna förete sina räkenskapshandlingar för granskning.

15 §.

Chefsmyndighet åligger att öva tillsyn över kommissionärs verksamhet. Gör kommissionär sig skyldig till fel eller försummelse i tjänsten, äger chefsmyndigheten, där förordnandet ej återkallas, tilldela honom varning. Låter han sig ej därav rätta eller är felet eller försummelsen av svårare beskaffenhet, varder han ställd under åtal inför domstol.

16 §.

Chefsmyndighet äger uppdraga åt annan att fullgöra de åligganden som enligt 9, 12, 13, 14 eller 15 § åligger chefsmyndighet.

Denna kungörelse träder i kraft den _____, då kungörelsen den 1 november 1901 (nr 79 s. 12) om anställande hos Stockholms rådstuvurätt av kommissionär för ärenden angående inteckning i fartyg upphör att gälla.

Statens offentliga utredningar 1937

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Betänkande med förslag till revision av förvarings- och interneringslagarna m. m. [3]
Lagberedningens förslag till lag om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser m. m. [13]
Promemoria ang. grunderna för en reform av lagstiftningen om rätt till litterära och musikaliska verk. [18]
Förslag till ändrad lagstiftning om sammanträffande av brott jämte motiv. [24]
Förberedande utkast till strafflag. Efterlämnade anteckningar av J. C. W. Thyren. [37]
Betänkande med förslag till lag om villkorlig dom m. m. [38]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

1934 års nämnd för städningens utredning. Betänkande med speciella beräkningar och förslag rörande ersättningarna för städningsarbete inom vissa statliga ämbetslokaler i Stockholm m. m. [7]
Utredning ang. de rättsbildade domsagobiträdernas anställnings- och avlöningsförhållanden. [20]
Betänkande med förslag till kungörelse om kommissionärer hos överrätter och stadsdomstolar. [39]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Betänkande med förslag till lönerreglering för lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor. [27]
1936 års lönekommitté. Betänkande med utredning och förslag ang. dyrtorsgrupperingen. [32]

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Socialiseringsproblemet. 2. Hushållsräkningens problem och faktorer. [1]
Socialiseringsidéer och socialiseringspraxis i Sovjetunionen. 2. [2]
Statslotteriutredningen. Betänkande med förslag rörande svenskt penninglotteri. [4]
Arbetslöshetsundersökningen den 31 juli 1936. [12]
Hembiträdesutredningens betänkande. 1. Betänkande och förslag i fråga om utbildning av hembiträden. [16]
Betänkande med utredning och förslag rörande beredskapsarbeten. [26]
Betänkande med förslag till åtgärder för förbättrande av de biftnas och de döystummas arbetsförhållanden och förvärvsmöjligheter. [34]

Hälso- och sjukvård.

Yttrande i abortfrågan. [6]
Betänkande ang. pensionsstyrelsens invaliditetsförebyggande verksamhet. [23]
Betänkande med förslag till lag om skyddskoppypning m. m. [28]
Betänkande med förslag ang. inrättande av ett statens institut för folkhälsan. [31]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Betänkande med förslag ang. den statsunderstödda vat-
tenavlednings- och avdickningsverksamheten samt där
med sammanhängande spörsmål. [8]
Utredning rörande jordbrukets läge i Norrland med
vissa förslag till åtgärder till förbättrande av den norr-
ländska jordbrukarbefolkningens ekonomiska ställ-
ning. [9]
Betänkande med förslag ang. rätt till fiske i Vä-
nern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i
Jämtland. 1. Lagförslag och motiv. [10] 2. Kart-
billagor. Vätern och Hjälmaren. [11]
Betänkande med förslag till vissa lagstiftningsåtgärder
till motverkande av överdriven skuldsättning inom
jordbruket. [14]
Betänkande med förslag till åtgärder mot smittsam
kastning hos nötkreatur. [19]
Betänkande med förslag till lag om minimilöner för
lantarbetare. [21]
Redogörelse för inventering av odlingsjord å krono-
parkerna nedanför odlingsgränsen i de två nordligaste
Norrlandslänen även om för vissa andra uppdrag. [30]
Betänkande med förslag ang. den fasta lantbruksunder-
visningens ordnande. [33]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande med förslag till lagstiftning ang. särskilda
husbehovsskogar i Västerbottens och Norrbottens läns
lappmarker m. m. [5]
Betänkande med förslag till lag om allmänningsskogar
i Norrland och Dalarna m. m. [29]
Betänkande med förslag till lagstiftning om grund-
vatten m. m. [35]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Utredning med förslag till vissa åtgärder för trafiksäker-
hetens höjande vid korsningar i samma plan mellan
järnväg och väg samt järnvägarnas beredande av bi-
drag av automobilskattemedel till säkerhetsanord-
ningarna vid dylika korsningar. [15]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Efterskrift till »Kyrkogodset i Skåne, Halland och Ble-
kinge under dansk tid». [22]
Universitetsberedningen. Utredning i fråga om universi-
tetens verksamhet och organisation. [36]

Försvarsväsen.

Betänkande ang. vissa med frivillig anskaffning av luft-
värnsmateriel sammanhängande frågor. [17]
Utredning rörande flottans fartygstyper m: m. [25]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.